

ПРИБЛИЖИТИ БИБЛИОТЕКУ КОРИСНИЦИМА: БИБЛИОТЕКЕ
У АЛТЕРНАТИВНИМ ПРОСТОРИМА**Адам Софронијевић* , Јелена Андоновски****

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд

Апстракт: Са циљем да се представе инспиративни примери у раду су приказане библиотеке које постоје у алтернативним просторима. Библиотеке на два аеродрома, на броду и у подземној железници описане су како би се приказали примери добре праксе јер су могућности у овим просторима бројне, али неискоришћене. Приближавајући се корисницима у овим просторима библиотеке су увећале број пружених услуга и прошириле циљне групе. У намери да се прилагоде специфичним циљним групама, односно путницима, ове библиотеке су морале да развију знање о креирању колекција сачињених од штампаних и електронских ресурса и медијума преко којих корисници могу да читају електронске ресурсе. Употреба електронских читача, као што су iPAD-ови, у овим библиотекама треба да буде добар пример за традиционалне библиотеке како потребе и очекивања корисника мењају алате са којима раде библиотекари.

Кључне речи: Библиотеке, алтернативни простори, библиотека на аеродрому, библиотека у метроу, библиотека на броду, библиотекарство, унапређење услуга, iPAD.

*sofronijevic@unilib.bg.ac.rs

**andonovski@unilib.bg.ac.rs

1. Увод

Динамично окружење и мењање навика корисника на комплексан начин утичу на библиотекарство и свакодневне послове у библиотеци. Један од важнијих аспеката ових послова јесте потреба да се корисницима понуде услуге на местима где проводе највише времена без обзира на природу таквих места. У виртуелном свету ово је широко прихваћено и имплементирано кроз развој концепта Библиотека 2.0, који омогућава пружање библиотечких услуга на виртуелним местима различитим од званичне Интернет презентације библиотеке. У исто време библиотечке услуге су у физичком свету углавном и даље ограничене на просторе у традиционалној библиотечкој згради. Од априла 2011. године евидентан је напредак у овој области, а неколико библиотека прати кориснике у алтернативним просторима, аеродромима, метроу, броду. Значајна чињеница за библиотечку заједницу јесте да су ове активности имплементирани у различитим земљама света, а не само оним развијеним. Трошкови оваквих активности су значајни али не и огромни што их чини погодним за еру ограничених буџета и анализе повраћаја улагања. Са циљем да се представе инспиративни примери у раду су представљене библиотеке које раде у алтернативним просторима. Приближавајући се корисницима на овим просторима библиотеке су увећале број пружених услуга и прошириле циљне групе. У намери да се прилагоде специфичним циљним групама, односно путницима, ове библиотеке су морале да развију знање о креирању колекција сачињених од папирних и електронских ресурса и медијума преко којих корисници могу да читају ове електронске ресурсе. Употреба електронских читача, као што су iPad-ови, у овим библиотекама треба да буде добар пример за класичне библиотеке

како потребе и очекивања корисника мењају алате са којима раде библиотекари. Такође, постојање штампаних издања у овим библиотекама показује њихов перманентан значај за многе генерације корисника које их користе и сматрају их незаменљивим.

2. Библиотека на аеродрому Шипхол

Амстердамски аеродром Шипхол је званичан назив главног аеродрома града Амстердама. На аеродрому је јула 2010. године најављено отварање прве аеродромске библиотеке на свету (Airport Library ready for take-off). Међутим, прва библиотека на аеродрому отворена је на аеродрому у Нешвилу, у САД, 1962. године (Nashville public library – library history), у сарадњи јавне библиотеке у Нешвилу и управе аеродрома у Нешвилу. Ова прва библиотека на аеродрому је активно радила до 1969. године, када је затворена. Библиотека је била урађена као читаоница на новоотвореном терминалу на аеродрому. Овај пример, ипак, нису пратиле друге библиотеке па због тога остаје репрезентативан али и испред свог времена у домену библиотекарства. Аеродром Шипхол је једно од најпрометнијих раскршћа авио-саобраћаја у Европи и представља полазну или долазну тачку великог броја путника који одлазе из Европе или долазе у њу на летовима са преседањем. Аеродром је смештен у амстердамској области Харлемермер, а превоз путника је почео 1920. године. Године 2010. аеродромом је прошло око 45,3 милиона путника што га чини петим аеродромом у Европи и петнаестим аеродромом на свету према целокупном броју путника. Зграда аеродрома Шипхол има централни део са којег се гранају три терминала. Важно место на аеродрому је Holland Boulevard (Schiphol Amsterdam Airport – Holland Boulevard) где се налазе продавнице, ресторани, део за бебе,

казино, изложбени простор и продавница Народног музеја Холандије-Rijksmuseum. Све ово је комплетирано отварањем библиотеке 15. јула 2010. године.

На званичној Интернет презентацији библиотеке стоји да она представља холандски јавни библиотечки сервис. Иницијативу за креирање библиотеке покренула је 2006. године група библиотечких организација: ProBiblio, холандска организација за јавне библиотеке и јавне библиотеке Амстердама, Харлемермера и Делфта. Брзо су постављени основни концепти библиотеке на којима се заснивао пројекат. Од самог почетка пројекат је водио ProBiblio. Аеродромску библиотеку сада води одбор од три представника који представљају ProBiblio, јавну библиотеку Амстердама и јавну библиотеку Харлемермера. Допуњавање колекције и финансијска подршка два су начина на који различити партнери помажу библиотеку. Главни спонзор библиотеке је Министарство за образовање, културу и науку, а други важни партнери у погледу финансирања су Шипхол група, власник аеродрома и библиотечке организације Холандије.

Примарна циљна група библиотеке су путници међународним летовима који проводе пуно времена на аеродрому чекајући наредни лет. Ова аеродромска библиотека је место где јавне библиотеке могу да се на најбољи начин представе и на коме је холандска култура главна тема. Оно што библиотека нуди корисницима је простор у коме могу да седе и проводе време обogaњено додатним библиотечким услугама. На овај начин путници, који су у Холандији само како би променили лет, имају шансу да стекну неку основну слику о култури ове земље. Аеродромска библиотека нуди следеће:

– Преведену холандску кеижевност на скоро тридесет језика

– Књиге које се сваке године бирају као најбоље дизајниране холандске књиге

– Албуме фотографија и видео записе који представљају холандску културу

– Музику холанских музичара

Постоји могућност да путници са собом понесу нешто од материјала и то је омогућено преко локације TankU-downloadsreen са које се, преко блутут конекције, могу скинути кратки филмови о холандској култури. Ови филмови могу да се пребаце на мобилне телефоне, као сувенири или за забаву током лета. Колекција аеродромске библиотеке нуди пуно материјала о холандској архитектури, визуелној уметности, дизајну, моди и историји. Све у свему аеродромска библиотека има 25 места за седење, 1,250 штампаних књига и 9 iPad-ова. Аеродромска библиотека заузима око 90 квадратних метара простора.

Мисија аеродромске библиотеке је исказана на следећи начин: „Аеродромска библиотека је инспиративна и отворена библиотека која, преко својих сажетих и висококвалитетних колекција књига и дигиталних медија, путницима на Шипхолу представља холандску уметност и културу.“ Може се уочити важност Мисије библиотеке за неке интересне групе, пре свега њене кориснике и финансијере. Визија аеродромске библиотеке је да „оствари мисију реализовањем трајно доступне смело дизајниране библиотеке, са стручним и заинтересованим особљем која нуди висококвалитетне интересантне колекције. Аеродромска библиотека ја заједничка одговорност јавних библиотека Холандије.“ (Airport library – mission and vision). Чак и на примеру овако напредне библиотеке која тежи пружању висококвалитетних услуга можемо уочити пропусте у важним документима какви су Мисија и Визија, као што је непотребна реченица о одговорности јавних библиотека. Поред овога уочавамо да иако се у визији помиње особље, у овом тренутку

оно није присутно у библиотеци. Ипак нада да ће ова библиотека успети у остваривању своје Мисије и да ће наставити да тежи својој Визији требало би да буде раширена у библиотечкој заједници пошто би успех ове институције био веома важан за унапређење библиотечке професије.

3. Аеродромска библиотека са електронским књигама – Таојан

Марта 2011. године на тајванском међународном аеродрому Таојан отворена је библиотека са електронским књигама (Taiwanese airport's e-library adds a new option for bored travelers). Отварање ове библиотеке је предложио председник Тајвана Ма Јинг-јеоу са циљем да се представе могућности острва везане за напредне дигиталне технологије. Новост која је карактеристична за пословање ове библиотекe је да њеним радом руководи бесцаринска продавница, која је у сарадњи са Институтом за информациону индустрију, кога финансира Влада Тајвана, омогућила покретање библиотеке. Почетни трошкови пројекта износили су 102.000 \$. Ова библиотека, која је означена као прва електронска библиотека на једном аеродрому, нуди корисницима 400 електронских наслова. Број потенцијалних корисника је велики пошто је 2010. године око 17 милиона путника прошло аеродромом. Имајући ово на уму, 30 iPad-ова и различити читачи електронских књига са екранима заснованим на електронском мастилу могу се сматрати као скроман почетак у животу ове библиотеке. На сваком уређају налази се колекција од 400 наслова на енглеском и кинеском језику, које корисници не могу да пренесу на своје уређаје али их могу читати у библиотечком простору. Све електронске књиге се налазе у ePub и Zinio формату. У библиотеци се такође налази и 2.000

штампаних књига што још једном указује на трајни значај овог медијума (Taiwan Airport, Opens E-library for Transit Passengers).

4. Библиотека у метроу – Сантијаго

Први библиотечки систем у метроу отворен је у Сантијагу у Чилеу, јуна 1996. године (Bibliometro). Настао је у сарадњи Одељења за библиотеке, архиве и музеје Чилеа и компаније за подземну железницу Сантијага са циљем да се великом броју људи омогући приступ књигама и библиотеци. Деведесетих година 20. века у многим заједницама у Чилеу могућности за читање биле су мале. Власти су покушале да покрену пројекте за решавање овог проблема на просторима на којима сваког дана пролази много људи. Испоставило се да је програм библиотеке у метроу једно од најбољих решења. Нудећи библиотечке услуге на метро станицама у Сантијагу, књиге су постале доступне путницима. Одлучено је да, у складу са почетним циљевима промоције књиге и читања, колекције буду састављене од романа, поезије, есеја, кратких прича, стрипова, дела из области уметности и другог забавног материјала. Посебан акценат је стављен на чилеанске и латино-америчке ауторе.

Идеја промоције књиге и читања могла се спојити само са лако препознатљивим и атрактивним позајмним местима која би подсећала на вагоне метроа. Овакав дизајн је врло брзо реализован и свако позајмно место је смештено у елегантан објекат који наликује вагону величине око 15 квадратних метара. На овим позајмним местима је на почетку било 532 наслова са по три копије за сваки, тачније укупно 1,596 књига. Систем библиотеке у метроу је од почетка био замишљен као мрежни систем услуга у коме корисници могу да се региструју на било ком месту да би користили целокупан систем, што значи да могу да позајмљују и враћају

књиге на било ком позајмном месту. Ово је омогућено применом софтверског система за аутоматизацију библиотечког пословања.

Мисија библиотеке у метроу је да „преко атрактивних колекција и високо-квалитетних услуга утиче на читалачке навике људи који стално користе услуге метроа, али и на читалачке навике људи који живе близу њених позајмних места.“ У циљу реализације ове Мисије библиотека у метроу данас нуди следеће услуге: позајмицу књига, услуге Интернета и културне активности. На сваком позајмном месту налази се преко хиљаду наслова различитих жанрова. Најчешће су заступљени локални и латино-амерички аутори, али и књиге аутора из других региона. Сваки корисник може да позајми три књиге на 14 дана, што може да се продужи за исти период. Корисници могу да позајме или врате књиге на било ком позајмном месту, а када су позајмна места затворена књиге могу да се оставе у кутији која постоји на сваком пункту. На сваком позајмном месту доступне су и бесплатне услуге Интернета преко којих може да се приступи различитим дигиталним материјалима и библиографским базама података. Културне активности, које нуди библиотека у метроу су разноврсне и прилагођене различитим корисницима. Књижевне вечери, филмске пројекције, причање прича деци и одраслима, рецитали и књижевна такмичења организују се преко целе године како би се публика стално подстицала да користи услуге библиотеке у метроу.

Од почетка реализације пројекта па до данас број позајмних места је са 3 порастао на 16, око 90.000 људи је користило услуге система, а тренутно има 50.000 активних корисника. До сада је остварено преко 1,8 милион позајмица. Највише корисника посећује библиотеку у метроу у периоду између један поподне и девет сати увече. То

је време време паузе за ручак и краја радног дана када се у метроу Сантијага налази највише људи.

5. Библиотека на броду – Норвешка

Библиотека на броду, која је слична библиобусу, постоји у Норвешкој од 1959. године (Library boat Eros). Разлика између библиотечких услуга на броду у прошлости и оних које се на њему нуде данас, и због којих је он и завредео назив библиотеке на броду, је у културним програмима који се одржавају на њему. Библиотека на броду, уз библиотечке услуге, доноси културне активности до најудаљенијих острва и обала Норвешке. На овај начин се привлачи велики број корисника у библиотеку. Брод „Ерос“ тренутно обезбеђује услуге дуж западне обале Норвешке. Посаду брода чине два поморца, кувар, два или три библиотекара и једна или две особе које су задужене за културне активности. Библиотека на броду опслужује око 250 малих заједница на западној обали Норвешке. На броду се у сваком треутку налаза 6.000 књига док је 2.000 увек позајмљено. Ове књиге су део библиотечких колекција три Норвешка округа у којима се креће овај брод-библиотека. Културне активности и програми се реализују током готово свих посета малим обалским заједницама. На броду често гостују писци који читају делове из својих књига или воде књижевне вечери и причају приче деци и одраслима. Неке од културних активности су намењене деци али су занимљиве и одраслима. Библиотека на броду је јако популарна у малим местима у западној Норвешкој јер им она пружа ретке прилике да присуствују културним активностима.

6. Закључак

У библиотекама на алтернативним местима уграђена је свест о неопходности вођења рачуна о потребама корисника,

што оне и чине пратећи кориснике до одређених простора на којима им нуде библиотечке услуге. За њихово постојање је важан и правилан избор услуга из читаве палете библиотечких услуга расположивих у традиционалној библиотеци, које су најпогодније за специфичну корисничку групу путника. Управо због драгоценог искуства у области испуњавања потреба корисника, што је често био недостижни идеал библиотечке делатности, које су на овај начин библиотеке

на алтернативним местима стекле, оне би требало да постану центар пажње библиотечке заједнице. Учећи на искуствима ових библиотека традиционалне библиотеке могу да унапреде неке аспекте свог пословања, а следећи идеју да је потребно ићи тамо где су корисници библиотечка делатност може да побољша шансе за опстанак и развој у савременом глобализованом, динамичном окружењу у које ова непрофитна делатност до сада није успевала најбоље да се уклопи.

Литература

Airport Library ready for take-off, www.airportlibrary.nl/, приступљено 25. 01. 2011

Airport library – mission and vision, www.airportlibrary.nl/en/mission-a-vision.html, приступљено 12. 02. 2011

Bibliometro, www.bibliometro.cl/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=5&id=1&Itemid=2, приступљено 15. 02. 2011

Library boat Epos, www.bokbaten.no/, приступљено 25. 02. 2011

Nashville public library – library history, www.library.nashville.org/about/abt_libhistory.asp, приступљено 12. 02. 2011

Schiphol Amsterdam Airport – Holland Boulevard, www.schiphol.nl/Reizigers/WinkelenOntspannen/NaDePaspoortcontrole/HollandBoulevardSchiphol.htm, приступљено 25. 01. 2011

Taiwanese airport's e-library adds a new option for bored travelers, www.independent.co.uk/travel/news-and-advice/taiwanese-airports-elibrary-adds-a-new-option-for-bored-travelers-2242067.html, приступљено 30.03. 2011

Taiwan Airport Opens E-library for Transit Passengers, www.pcworld.com/article/221880/taiwan_airport_opens_elibrary_for_transit_passengers.html, приступљено 30. 03. 2011